

Handläggare
Annelie Sjöberg
Tfn: 08-508 25 008

Till
Socialnämnden
2018-12-11

Nya regler om faderskap och föräldraskap (SOU 2018:68)

Svar på remiss från kommunstyrelsen Dnr KS 2018/1290

Förvaltningens förslag till beslut

Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Peter Svensson
tillförordnad förvaltningschef

Veronica Wolgast
avdelningschef

Sammanfattning

Regeringen tillsatte 2017 en utredning om nya regler för faderskap och föräldraskap. I det betänkande som nu överlämnats föreslås att föräldraskap ska presumeras på motsvarande sätt som faderskap när modern är gift, att ett rättsligt föräldraskap ska presumeras också när den som har fött ett barn är gift och en av makarna eller båda har ändrat könstillhörighet, att formkraven för föräldraskaps- och faderskapsbekräftelser ändras, att elektronisk bekräftelse ska vara möjlig och att i mål om fastställande av faderskap ska under vissa förutsättningar ett förordnande om rättsgenetisk undersökning för utredning av faderskap på vävnad från en avliden man få meddelas. Förvaltningen ställer sig i huvudsak positiv till förslagen men anser att en preliminär faderskaps/föräldraskapsbekräftelse borde kunna göras även före barnets födelse och att 14 dagar efter barnets födelse är en något för kort tidsfrist för elektronisk bekräftelse.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har överlämnat *Nya regler om faderskap och föräldraskap (SOU 2018:68)* till socialnämnden för yttrande. Remisstiden sträcker sig till 2019-01-04. Ärendet har också skickats för yttrande till stadsledningskontoret, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd och Älvsjö stadsdelsnämnd.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 5 december 2018. Socialnämndens och äldrenämndens råd för funktionshinderfrågor har behandlat ärendet den 6 december 2018.

Ärendet

Regeringen beslutade den 16 mars 2017 att uppdra åt en särskild utredare att se över delar av föräldraskapens regler om fastställande av faderskap och föräldraskap. Utredaren fick också i uppdrag att göra en översyn av de författningar som handlar om rättsgenetisk undersökning vid utredning av faderskap. Uppdraget har haft en inriktning på tre delområden:

- ta ställning till om föräldraskapet för en make eller registrerad partner vid assisterad befruktning bör presumeras på motsvarande sätt som faderskapet i dag presumeras för en gift man,
- lämna förslag på hur reglerna om bekräftelse av faderskap och föräldraskap för ogifta kan moderniseras och förenklas,
- göra en översyn av reglerna om rättsgenetisk undersökning vid utredning av faderskap.

Utredningens förslag

Föräldraskap presumeras på motsvarande sätt som faderskap när modern är gift

Det innebär att det är äktenskapet som får rättslig verkan för föräldraskapet vid barnets födelse. Föräldraskapspresumtionen bör utformas på motsvarande sätt som faderskapspresumtionen. Det ska vara möjligt att häva ett föräldraskap på samma grunder som gäller för hävande av ett faderskap om barnet tillkommit genom en assisterad befruktning med donerade spermier.

Presumtion om faderskap och moderskap vid ändrad könstillhörighet

Utredningen föreslår att ett rättsligt föräldraskap ska presumeras också när den som har fött ett barn är gift och en av makarna eller båda har ändrat könstillhörighet. Faderskaps- och moderskaps-presumtionen när en av eller båda föräldrarna har ändrat könstillhörighet ska utformas på motsvarande sätt som faderskapspresumtionen.

Nytt sätt att bekräfta faderskap och föräldraskap

Utredningen föreslår att formkraven för bekräftelse ändras. Kravet på bevittning ska tas bort för bekräftelser som avser barn som inte har fyllt 18 år. För att säkerställa att en identitetskontroll kan genomföras ska i dessa fall i stället bekräftelsen alltid göras vid personlig inställelse hos socialnämnden. Bekräftelsen ska, på samma sätt som i dag, skriftligen godkännas av socialnämnden och modern.

Elektronisk bekräftelse ska vara möjlig

Faderskap eller föräldraskap ska kunna bekräftas elektroniskt inom 14 dagar från barnets födelse. Möjligheten att bekräfta elektroniskt ska gälla om barnet, modern och den som bekräftar faderskapet eller föräldraskapet är folkbokförda i Sverige. En ytterligare förutsättning ska vara att modern och den som bekräftar är myndiga. En elektronisk bekräftelse ska göras i ett system som tillhandahålls och administreras av Skatteverket.

Socialnämndens ansvar

Socialnämnden ska fortsatt ha ett ansvar för att barnet får en rättslig förälder fastställd. Om faderskapet eller föräldraskapet inte har blivit fastställt inom 14 dagar från barnets födelse ska socialnämndens skyldighet att utreda faderskapet inträda. Nämnden får ta upp utredningen tidigare.

Nya regler om rättsgenetisk undersökning vid utredning av faderskap

Utredningen kommer fram till att i mål om fastställande av faderskap ska under vissa förutsättningar ett förordnande om rättsgenetisk undersökning för utredning av faderskap på vävnad från en avliden man få meddelas. Rättsmedicinalverket ska vara den enda aktör som ska utföra rättsgenetiska undersökningar på uppdrag av det allmänna. Skälet är främst svårigheter i fråga om behovet av uppföljning och tillsyn för att tillgodose kravet på rättssäkerhet, om fler aktörer än Rättsmedicinalverket kan anlitas av socialnämnd och domstol. Verksamheten ska vara anslagsfinansierad i stället för avgiftsfinansierad.

Utredningen föreslår att författningsändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2021.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen ställer sig positiv till att utredningen lyfter behovet av en jämlik lagstiftning där medborgare behandlas lika oavsett sexuell läggning och könstillhörighet. Förslagen till likabehandling förenklar också hanteringen av fastställande av föräldraskap, både för föräldrar och för socialtjänst.

En nackdel, som också nämns i utredningen, är att barnets möjligheter att få sin rätt till sitt biologiska ursprung tillgodosedd i samband med behandling med donerade könsceller försvåras.

När det gäller faderskapspresumtion uppstår emellanåt komplikationer då det inte alltid självklart är så att moderns make också är barnets far. I utredningen förs ett ingående resonemang kring lika rättigheter som grund för införandet av en föräldraskapspresumtion. Det hade varit välkommet att i den diskussionen även lyfta presumtionen som sådan, fördelar och nackdelar.

Möjligheten till elektronisk bekräftelse kommer att underlätta handläggningen av faderskap och föräldraskap. I utredningen beskrivs dock att elektronisk bekräftelse inte ska kunna göras före barnets födelse, då det i vissa fall är först när barnet fötts som det står klart att den man som trott sig vara far inte är det. Detta skulle dock kunna lösas genom en preliminär registrering som sedan bekräftas när barnet är fött. Om den möjligheten saknas kommer troligtvis många blivande föräldrar att ändå kontakta socialtjänsten innan barnafödelsen. Många vill vara säkra på att en far/förälder finns registrerad om något skulle hända modern. För andra föräldrar kan det tvärt om vara för mycket annat som händer före och efter förlossning, vilket gör att registrering av faderskap/föräldraskap inte får första prioritet. Att möjligheten att själv registrera elektroniskt bara finns i 14 dagar efter barnets födelse kan därför bli lite för kort tidsfrist. Det vore önskvärt med ytterligare någon veckas tidsfrist innan Skatteverket ska kontakta socialnämnden.

Utredningen kommer fram till att i mål om fastställande av faderskap ska under vissa förutsättningar ett förordnande om rättsgenetisk undersökning för utredning av faderskap på vävnad från en avliden man få meddelas. Det framgår dock inte hur ärendet ska hanteras i samband med ändrad könstillhörighet, det vill säga om befruktning skett med en kvinnas spermier som då enligt

utredningens övriga delar bör vara att betrakta som mor eller som förälder.

Det föreslås också i utredningen att Rättsmedicinalverket ska vara den enda aktör som ska utföra rättsgenetiska undersökningar på uppdrag av det allmänna och att det ska vara anslagsfinansierat. Då den huvudsakliga anledningen till att andra aktörer har använts är att kostnaderna är högre för att anlita Rättsmedicinalverket så är förvaltningen positiv till förslaget och instämmer också i att en sådan ordning underlättar uppföljning och tillsyn.

Bilaga

Nya regler om faderskap och föräldraskap (SOU 2018:68)